

Slovenski dom

Štev. 123.

V Ljubljani, v torek, 2. junija 1942-XX.

Leto VII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujeje
Izjava: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Uredništvo in tisk: Kopitarjeva & Ljubljana
Redazione Amministrazione: Kopitarjeva & Ljubljana

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano

Il bollettino No. 731:

Contrattacchi nemici in Marmarica respinti 33 velivoli inglesi abbattuti in un solo giorno

Il Quartiere Generale delle Forze Armate comunitarie:

Contrattacchi nemici, tendenti in Marmarica a liberare reparti accerchiati, sono stati decisamente stroncati. Nel corso di questi combattimenti la ferrea divisione corazzata »Ariete« inflaggeva gravi perdite all'avversario. Altri 57 carri armati venivano catturati.

Intensa l'attività dell'aviazione italiana e germanica: 33 velivoli risultano abbattuti dalla caccia dell'Asse in una serie di vittoriosi scontri, 4 dalle artiglierie contraeree di grandi unità terrestri. Dal 26 al 31 maggio il nemico ha così complessivamente perduto nel cielo libico apparecchi mentre ammontano a diverse decine quelli distrutti al suolo.

In azioni di bombardamento contro le basi di Maccaba e La Venezia gli obiettivi sono stati ripetutamente centrati. 2 Spitfire sono precipitati in seguito a duelli contro i nostri cacciatori.

Nella notte scorsa l'aviazione britannica ha compiuto una nuova incursione a ondate successive e con notevoli forze sulla città di Messina: un morto e 13 feriti nella popolazione civile, danni notevoli ad alcuni fabbricati, tra cui l'ospedale Principe di Piemonte dove 40 ricoverati rimanevano feriti, 2 bombardieri, centrati dalla difesa contraerea, sono caduti in mare tra Villa San Giovanni e la Riviera del Faro, l'altro tra Gallina e Catona.

Vojno poročilo št. 731:

Angleški protinapadi v Marmariki odbiti V enem samem dnevu 33 nasprotnikovih letal sestreljenih

Uradno vojno poročilo št. 731 pravi: Sovražnikovi protinapadi v Marmarici, ki naj bi rešili obkoljene oddelke, so bili odločno striti. Med temi boji je železna oklepna divizija »Ariete« zadajala hude izgube nasprotniku. Zajetih je bilo novih 37 oklepnih voz.

Močno je bilo delovanje italijanskega in nemškega letalstva: 33 letal je sestrelilo osno lovsko letalstvo v vrsti zmagovitih spopadov, 4 na protiletalsko topništvo velikih kopenskih enot. Tako je sovražnik od 26. do 31. maja skupaj izgubil nad Libijo 86 strojev, število letal, uničenih na tleh, pa dosega več desetih.

Med bombniškimi napadi zoper oporišča Mikabba in La Venezia, so bili ponovno zadeti cilji. Dva Spitfireja sta tresčila na tla zaradi spopadov z našimi lovci.

Preteklo noč je angleško letalstvo izvedlo na mesto Messina nov napad v zaporednih valovih in z znatnimi silami. Med civilnim prebivalstvom je nekdo mrt, 13 ljudi pa ranjenih. Znatna je škoda na nekaterih stavbah, med njimi na bolnišnici »Knez Piemontski«, kjer je bilo ranjenih 40 bolnikov. Dva bombnika, ki ju je zadela protiletalska obramba, sta padla v morje, eden med Villa San Giovanni in Riviera del Faro, drugi pa med Gallina in Catona.

Duce na obisku v spominski ustanovi Bruna Mussolinija

Rim, 2. junija. s. S pobožno ljubeznijo je Vittorio Mussolini v zadnjih časih v novi zgradbi športnega društva »Paroli« ki ji je pokojni brat postavil temelje in se po njegovi slavi smrti imenuje po njem, uredil njegove mladostne spomine, prikazujoč njegovo prekipeljo silo, s katero je svoje življenje vzvišeno poklonil domovini. In okrog spomina na rajnega mladca se je vnel tudi spomin na vse druge junake, ki so se izirili v sijajni šoli duha in telesnih vrlin žrtvovali za zmago in veličino domovine.

Duce se je včeraj popoldne odpravil tja, da bi se zbral pri teh svetih spominih. Športno društvo »Bruno Mussolini« ima svoj sedež v drevoredu ne daleč od Piazza Ungheria. Zgradba ni velika, a opremljena je z vsem potrebnim ter je obdana z gozdičem, ki je ves v zelenju in svež kakor vir mladosti. Duce je v spremstvu strankinega tajnika dospel v drevored, ob vhodu pa so ga sprejeli sin Vittorio, narodni svetnik Mezzasoma, poročnik Musti Degennari in drugi voditelji društva. Tamkaj so bili tudi razvrščeni telovadci, telovadkinje, predstavniki mladih fašistov in letalstva, ki jih je počasi obhodel ter potem dospel do prostora pred zgradbo. Nato je bil blagoslov zastavice. Navzočni so še bili minister za ljudsko kulturo, minister poljedelstva in gozdov, finančni minister, vrhovni načelnik milice, guverner, predsednik CONIA, višji letalski častniki in nemški predstavniki. Brunova vdova je Duceju podala zastavico. Potem je duhovnik blagoslovil športni znak, ki je bil izročen zastavonoši, nekemu letalskemu kapetanu zbora »Bruno Mussolini«. Potem je bil zbor padlih: Bruna Mussolinija, Enrica Theodolija, Antonija Chiodija, Gilberta Cerofolinija, Francesca Vitalinija, Vincenza Sacconija in ostalih tovarišev. Prvi trije so odlikovani z zlato kolajno. Imena vseh so vrezana v kamnu svetišča. Visoko na steni je napis: »Samo kri je duh, samo

kri šteje v življenju poedincev in narodov, samo kri daje vojni škrlat.«

Duce je potem šel v Brunovo delovno sobo. Tu so shranjeni predmeti in listine, ki so dokazi njegovega vzglednega življenja in ki iz njega delajo popoln vzor novega Italijana za vso mladino. V posebnih steklenih omarah so spravljene svetle dokazi o živem, koristnem in vnetem življenju. Zapiski študenta, ki je preučeval Tassa, spominjajo na šolarja, poročila o tekmah, ki jih je zamislil in organiziral najmlajši športni voditelj, pa govore o organizatorju. Med temi tekmami je znani polet nad tremi morji, ki so ga navdihovali visoki politični in športni cilji.

Osupljivi pa so dokazi o njegovih letalskih nastopih. V sobi opazimo znamenke o poletih v afriški, španski in grški vojni, o nastopih nad Sredozemskim morjem, o številnih poškodbah, ki jih je povzročil sovražnikov ogenj na njegovem letalu. O atletu govore nagrade, odlikovanja, spominki na čudovite uspehe. Pri tem se človek spominja besed iz knjižice, ki jo jebral vsak Italijan: »Bavil si se z vsemi športi na zemlji in na morju. Z desetimi leti si vozil motor, z osemnajstimi si se udeležil prve dirke v Littoriji in si se postavil na tretje mesto z brzino 130 km na uro. Snegovi v Sestriresu so te videli kot smučarja velike naglice. Izlral si tenis, tudi v turnirjih, bavil si se z motornim plovbo, s plavanjem, z odbojko, s košarko - z nogometom, z jahanjem, s sabljanjem in z boksom.« Med dokazi, ki pričajo o neustrašenem letalcu so odlikovanja, med njimi neko nemško in utemeljive. Izmed vseh stopa najbolj v oči utemeljitev o podelitvi zlate kolajne.

Zivljeniepisna plošča pripoveduje o njegovem življenju, na mizi so zapiski sej društva Paroli in mapa listov popisana z njegovo roko. Na steni je ob zastavi njegov kip, zgoraj pa zviti propeler padlega letala. Zada je

na travertinski skali vklesan stavek: »Tvoje geslo in tvoje skrivno naročilo: vedno dalje in vedno višje!«

Duce se z Brunovo vdovo, tajnikom stranke in drugimi dolgo razgladuje po sobi med spomini na sina: Nato obišče še druge prostore, med njimi društveni Dopolavoro. Ko se vrne v park, mladina ne more zadrževati gorečega zagona svojih src in mu na ves glas vzklika. Duce gre med njenimi vrstami in odgovarja na pozdrave. Ko se z avtomobilom odpelje, mu množica, zbrana ob cesti, ognjevit izkazuje svojo vdanost.

Zahvala italijanskih poljedelcev Duceju

Rim, 2. junija. s. Duce je dobil naslednjo brzojavko:

»Vaša takojšnja in stvarna odločitev glede doletive nagrad za sejanje in za zgodnje žito, nagrade, ki naj se podelje ob oddaji, je docela zadovolila italijanske poljedelce, ki bodo iz tega novega dokaza o Vaši blagohotnosti dobivali pobude, da izpolnijo do kraja svojo dolžnost, bodisi v tem, da bodo v celoti žito oddajali, bodisi da bodo do skrajnosti ojačili pridelovalna prizadevanja, ki naj prispevajo svoje za neizogibno zmago. — Frattari, predsednik poljedeljske konfederacije.«

Hitlerjeva odlikovanja italijanskim pilotom ob obletnici napada na Kreto

Področje vojnih nastopov, 2. junija. s. Ob prvi obletnici napada na Kreto je Hitler z nemškim železnim križem II. razr. odlikoval nekaj italijanskih pilotov na vzhodnem delu Sredozemskega morja, ki so se tedaj posebno odlikovali. Odlikovanje je včeraj sprejel vrhovni poveljnik admiral Campioni za naslednje častnike: polkovnika Fausta Speditija, podpolkovnika Ettore Mutija, majorja Viljema di Luise, stotnika Nicola Ruggerija, poročnike bojne ladje opazovalce Luigijs Borioneja, Vincenza Fusca, Leopolda Sartorana, Maria d'Agostinija.

Varčevanje s papirjem v Nemčiji

Berlin, 2. junija. s. Od danes dalje bodo nemški listi zaradi varčevanja zmanjšali število strani ter odpravili določene izdaje.

Vesti 2. junija

Sv. oče Pij XII. je sprejel ljubljanskega knezoškofa dr. Gregorija Rožmana v zasebno avdienco, ki je trajala uro dolgo. Nato je sprejel še 20 slovenskih duhovnikov in bogoslovcev, ki študirajo v Rimu, se z njimi prijazno razgovarjal, jim dal svoj blagoslov. Pri slovesu se je sv. oče z objemom poslovil od ljubljanskega vladike.

Bolgarsko vojno sodišče je obsodilo na smrt upokojenega generala »Sajmova«, bivšega bolgarskega topniškega nadzornika, in njegovega soobtoženca Prahova; oba zaradi vohunstva v korist neke tuje države.

V Pragi so pred naglim sodiščem na smrt obsodili 18 oseb. Med njimi je nekaj obrtnikov ter uradnikov, od teh nekaj iz ministrstev.

Hud požar je izbruhnil v prestolnici južnoafriške republike Pretoriji. Gasilci so morali pomagati na trinajstih različnih krajih mesta. Domnevajo, da je požar posledica sabotažnih dejanj.

Vsi angleški vojaški obvezniki bodo pri naboru morali narediti posebno razumno skušnjo. Komisije za to skušnjo bodo sestavljali dušeslovci in visoki častniki, ki bodo nabornikom zastavljali nepričakovana vprašanja. Na podlagi bolj ali slabih odgovorov bodo mladeniče dodeljevali tej ali oni panogi vojske.

V veliki trgovski hiši »Printemps« v belgijski prestolnici Bruxellesu je izbruhnil požar, ki je to ogromno trgovino docela uničil. Škode je nad 11 milijonov frankov. Gasilci niso mogli drugoga, kakor braniti sosednje hiše pred požarom.

Japonska vlada je na Javi razlastila 470.000 hektarjev zemlje, pripadajoče holandskim lastnikom. Vsa ta zemlja je prešla v lastništvo japonske vojaške uprave. Zemlja domačinov je za zdaj izvzeta od razlastitve.

V Bukarešti bodo stanovanja in javne prostore ogrevali s plinom in so za izvedbo tega načrta dobili od vlade posojilo 1120 milijonov lejev, ki je namenjeno za plačilo dovodnih cev, kupljenih v Nemčiji.

Churchillov sin stotnik Randolph je bil ob avtomobilski nezgodi na cesti med Kairo in Aleksandrijo ranjen.

Japonske žepne podmornice, ki so se uspešno uveljavile pri napadu na oporišče Pearl Harbour, so napadle zdaj glavno avstralsko luko Sydney. Podrobnosti o napadu še niso znane.

Nemško vojno poročilo

Krajevni napadi na vzhodnem bojišču — Povračilni nemški napad na angleško nadškofijsko mesto Canterbury — V maju potopljenih za 924.000 ton angleških in ameriških ladij

Hitlerjev glavni stan, 2. junija. Na vzhodnem bojišču so bili naši krajevni napadi zmagovito izpeljani. Posamezni sovražnikovi napadi so bili zavrnjeni. Letalska sila je z velikim uspehom obdelovala vojaške naprave v mestu in pristanišču Sebastopolu.

V vodah pri Murmanskju so strmoglavci z bombami poškodovali dve veliki trgovski ladji.

V Severni Afriki so bili angleški protinapadi zavrnjeni s hudimi izgubami za sovražnika. Nemški in italijanski lovci so v letalskih bojih včeraj sestrelili 24 angleških letal. Nemške in italijanske čete so v hudih bojih doslej zajele 2000 ujetnikov ter razdejale in zaplenile 350 oklepnih voz, 53 topov in mnogo drugega orožja.

Ob Rokavu je sovražnik včeraj izgubil 19 letal.

Kot maščevanje za strahovalen napad angleške letalske sile na središče Kölna so močne skupine bojnih letal v pretekli noči napadle nadškofijski sedež Canterbury v jugovzhodni Angliji s tisočimi rušilnimi in zažigalnimi bomb. Edinice, ki so letale v srednji višini in v jasni noči, so opazile velike požare. Posamezna angleška letala so v noči na 1. junij opravila brezuspešne motilne polete nad ozemljem zahodne Nemčije.

naravnost fantastične številke, katere angleško letalsko ministrstvo navaja glede letal, ki so sodelovala pri bombardiranju Kölna. Resnica je, da je napad na porensko prestolnico izvedlo manj kakor 100 angleških letal in da jih je več kakor pol bilo sestreljenih po protiletalski obrambi in po nemškem lovskem letalstvu.

Število žrtev v Kölnu še ni znano, gotovo pa je, da če govorimo relativno lahko smatramo, da ni zelo veliko.

Število žrtev v Kölnu še ni znano, gotovo pa je, da če govorimo relativno lahko smatramo, da ni zelo veliko.

Za 17 milijonov ton angleškega in ameriškega ladjevja potopljenega

Berlin, 2. junija. s. Nemška vojna industrija in letalstvo sta po uradnih obvestilih od začetka vojne do danes potopila vsega skupaj za 17 milijonov 784.353 ton angleškega in ameriškega ladjevja. V tem številu seveda niso obsežene tiste ladje, ki so se najbrž potopile, in pa tiste, ki so se potopile, ker so zalede ob mine. V vodah Združenih držav so nemške podmornice potopile za 2.237.300 ton ladjevja.

Boji proti brodovju, ki oskrbuje Veliko Britanijo in Združene države, so bili prav posebno uspešni v mesecu maju. Pomorske in letalske sile so potopile 170 sovražnih ladij s skupno 924.400 tonami. Vrh tega je bilo 56 ladij hudo poškodovanih po bombah in torpedih. Pri teh uspehih so, kakor je že bilo objavljeno po posebnem vojnem poročilu, imele večji delež podmornice, ki so potopile vsega 140 ladij s 767.400 tonami.

V zadnjih bojih na polotoku Kerču se je posebno odlikoval narednik Entian, ki je kljub hudemu sovražnemu ognju sam vdrl v ekvalnat zaklon, ga poglaval v zrak in tako omogočil, da so ujeli devet častnikov in 650 mož. Pri uspehih nemških podmornic se je posebno izkazala edinica kapitana bojne ladje Winterja. Pri angleškem letalskem napadu na Köln so protiletalske sile, ki so bile tamkaj razvrščene, ne da bi se menile za lastne izgube, krepko in s posebnim junaštvom preprečile, da se niso požari še bolj razširili.

General Kruewell se ni vrnil

Berlin, 2. junija. s. Iz pooblaščenega vira poročajo, da se general oklepnih oddelkov Kruewell ni več vrnil v oporišče, ko je odšel na ogledniški polet nad sovražnikovo področje na afriškem bojišču. Po poročilih, ki jih je oddal angleški radio, je general Kruewell v angleškem ujetništvu.

Potopitev angleške križarke »Trinidad«

Rim, 2. junija. s. Angleško pomorsko poveljstvo sporoča, da je bila potopljena angleška križarka »Trinidad«. Križarka je spadala med najmoderneje ladje, saj so jo dali v delo leta 1938. Križarka je imela 6 cev za metanje torpedov in na krovu tri letala. Pripadala je križarkam razreda »Fiji«.

Nemško posojilo Turčiji

Berlin, 2. junija. s. Med Nemčijo in med Turčijo je v zvezi s pogajanjem iz leta 1939 bila sklenjena pogodba s katero daje Nemčija turški vladi na razpolago kredit 100 milijonov mark. To posojilo bo Turčija uporabila za nakup vojnega blaga v Nemčiji. V Berlin je dopotovala turška tehnična komisija, da bi to pogodbo podpisala.

Nova japonska ofenziva na južnem Kitajskem

Tokio, 2. junija. s. Poveljstvo japonske vojske, ki se bori na južnem Kitajskem, sporoča, da so Japonci ob zori 31. maja začeli z novo ofenzivo. Poročilo pripominja, da se bojev udeležujejo tudi sveži oddelki. Japonske vojaške sile nastopajo proti nekaj desetstisočim mož, ki jim poveljuje general Hanmon. Ofenziva ima za cilj mesto Cungli, ki je v vojaškem oziru važen kraj in leži ob reki Kišui, pritoku Pekiangja, 75 km severovzhodno od Kantona. Desno krilo japonske vojske prodira proti Cungli čez gore, levo krilo pa naj bi se po

prekoračenju Pekiangovega pritoka približalo Cungli od juga. Glavnina japonskih sil prodira po cesti, ki drži od Trunga v Singkong in je zavzela neke višinske točke jugovzhodno od Cungli ter pritiska na nasprotnika.

Istčasno z ofenzivo, ki jo je začela kopenska vojska na južno kitajskem bojišču, je tudi letalstvo izvedlo več bombardiranj nasprotnikovih postojank ob reki Peh ter s tem olajšalo prodiranje kopenske vojske, obenem pa jo obvestilo o nasprotnikovih vojaških premikih.

Angleške izgube pri terorističnem napadu na Köln

Število civilnih žrtev še ni znano, a domnevajo, da tudi ni veliko

Berlin, 2. junija. s. Med velikim terorističnim napadom, napejenim zoper porensko prebivalstvo, piše »Zwölf Uhr Blatt«, je angleško letalstvo imelo zelo hude izgube. Londonski radio namreč včeraj priznava, da je angleško letalstvo pri tem napadu izgubilo celih 44 letal. Z nemške strani so sporočili, da je bilo sestreljenih 37 angleških strojev. To število sestreljenih letal vsebuje izgubo nad 200 mož angleškega letalskega osebja.

Berlin, 2. junija. s. Zastopnik nemškega zunanega ministrstva je včeraj ponovil, da so

Izjave nemškega generala ukrajinskim kmetom

»Nemčija hoče dati ruskemu kmetu možnost za delo in za dostojno življenje«

Bucarešta, 2. junija. s. Posebni dopisnik agencije Rador popisuje nekatere zanimive podrobnosti o življenju v Harkovu. Med Dnepropetrovskim in Harkovom so polja kar dobro obdelana — piše omenjeni poročevalec — ter obetajo zadovoljiv pridelek. V Harkovu poteka življenje v zadovoljivih okoliščinah. V nekem velikem posloju so Nemci celo odprli občinsko gledališče, v katerem so predstave vsak dan. V osmih kinematografskih dvoranah v Harkovu vrtijo vsak dan najnoveše berlinske filme. Na železniško postajo, ki so jo letalske bombe hudo poškodovale, prihajajo vsak dan vlaki z napisi »Berlin — Harkov«. Včeraj so ukrajinski kmetje iz Harkova in okolice obkeli svoje narodne noše ter priredili pomembne demonstracije pred poslojenci harkovske občine. Posebno zastopstvo teh kmetov je sprejel nemški general Heitz. V imenu vsega prebivalstva so zastopniki prisegli, da se bodo Ukrajinci izkazali vredne žrtev, ki so jih doprinesli osvoboditvi. General Heitz je imel pri tej priliki govor, v katerem je pojasnjeval ci-

lje nemške vojne in vojne nemških zaveznikov. »Nemške armade«, je dejal general, »se bore proti komunizmu. Mi hočemo dati ruskemu narodu možnost za dela in za človeka dostojno življenje.«

Zavod za socialno zavarovanje je izplačal že več milijonov lir družinskih doklad

Sličice iz hodnikov Zavodove palače

Ljubljana, 2. junija.

Uvedba družinskih dokladov v naši pokrajini je postala po prizadevanju vodstva socialnih ustanov, zlasti pa po zaslugi za napredkom stremlječi prenosni socialne politike, dejstvo, katerega koristi so vidne ne le v socialnem življenju, temveč so prinesle mnogo dobrega tudi v gospodarsko življenje. Z uredbo, ki jih je izdal Visoki Komisar meseca januarja in marca, je odpravljen mnogo krivic, posebno družinskim očetom in materam, ki dobivajo sedaj doklade za svoje otroke. Z večjim veseljem delajo ti za delodajalce. Vse to vpliva na socialne razmere delavskih in nameštenskih družin, prav tako pa tudi za napredok uspešnega dela v vseh gospodarskih ustanovah, kjer služijo dnevni kruh in delavci in delodajalci. Zato je vse naše delovno ljudstvo z delodajalci vred pozdravilo uvedbo družinskih dokladov, ki jih izplačuje Zavod za socialno zavarovanje, pri katerem so zaščiteni po tej uredbi vsi koristniki bolnišniških blaginj TBPD, Merkurja, Bratovske skladišnice in njenih krajevnih organov.

Zavod za socialno zavarovanje Ljubljanske pokrajine je imel zadnje mesece mnogo dela. Po vsej pokrajini je razposlal že pred meseci družinske prijave, da tako zbere potrebne statistične podatke o številu koristnikov in na podlagi zbrane statistike določi višino doklada. Urad je to težko delo opravil v kratkem času, četudi je bilo treba zbrati na tisoče prijav. Iz nekaterih župniških pisarn so poslali kar čez tisoč družinskih pol in s tem opravili veliko socialno pomožno delo. Posebno mnogo teh pol so izdali župni uradi pri Sv. Petru, v Trnovem, pri Devici Mariji v Polju, na Viču, v Mostah, Mokronogu, Ribnici, Kočevju in ostalih industrijskih krajih.

Posebno živahno je ob dnevi, ko izplačujejo doklade. Že takoj ob vstopu v palačo Zavoda za socialno zavarovanje te opozori velika tabla s puščico na levo »Družinske doklade«, da je v tej hiši ta važni oddelek. In res! Ta oddelek ima zelo mnogo dela, pa tudi dobre uradnike, ki so, kar smo sami opazili, posevili tem socialno tako važnim vprašanjem vso ekbr in ljubezen.

Ze v pritličju je jako živahno. Vrtar komaj odgovarja, po hodniku hitijo uradniki s šopom aktov v roki že kar sam odgovarja. »Zelite povprašati zaradi družinskih dokladov?« Potem pa se vrsti: »Pojdite levo, oglasite se pri okencih pri št. 148, ali 236« itd. Pa stopaš po dolgih hodnikih: povsod ljudje, žene, delavci, otroci; čakajo na zdravniške preglede. Stopaš mimo ordinacijskih sob. Ah, res, tu so pač zdravniki, ordinacijske sobe, saj ti kemijski duhovi kar silijo v nos, da se podvzame in hiti naprej. Pred sobo št. 148. Rad bi govoril z uradnikom. Saj ni mogóce. V veliki dvorani imajo toliko dela. Povprašaj, kaj je to, in epet slišiš: družinske doklade. Posebno mnogo dela ima rdečelčni uradnik v informacijskem uradu. Ljudje se kar gnetajo pred okencem, kakor bi čakali na krušne nakaznice. Kako zanimivo je, če te slučaj zamese v tak živahen in zgovoren krog, kjer ugibajo možje in žene, koliko jim pripada, zakaj dobi drugi več itd. Treba je res potrpežljivosti in dobrih živcev, da lahko vzdržiš v takem uradu 8 ur. Pa še besede ne smeš reči v nervoziti, ker lahko slišiš: »Ali vas ne plačamo mi.« Sicer pa so taki primeri zelo redki, ker delavstvo vidi, da se uradništvo po vsej svoji moči potruji in rado ustreže.

Dolgo časa si mnogi niso bili na jasnem, zakaj dode denar nazaj. V začetku je bil še posebno velik naval pred blaginjsko sobo. Številni brezposelni, katerim je po uredbi, ker so delali meseca decembra in januarja, pripadala družinska doklada, so prihajali v velikem številu. Bilo je vzemirjenja! Nekateri so spraševali, kako to, da dobi tovariš več. Kmalu pa so bili na jasnem, ko so jim dopovedali, da se višina doklada ravna po številu družinskih članov. Ker so prvi izplačevali za dva meseca nazaj, so mnogi dobili lepe denarje, ki pa so jih lahko v današnjih časih kaj kmalu porabili.

Učinek uredbe o družinskih dokladah je ugoden. Družabna krivica, da je prejel nekakj samec isto plačo kot družinski oče z otroki, je popravljen, delavcu samcu pa se s tem ni storila nikakr krivica, saj ima sedaj n. pr. pri istem stroju tovariša-očeta, ki dela sedaj vsaj z voljo in ekbrjo za svojo družino. Efekt: Po uredbi prejema družinski oče z ženo in štirimi otroki za dobo enega meseca 236.25 lir družinskih doklad (za ženo 41.05), družina s šestimi otroki pa mesečno 333.45 lir. Ker

Nove orientacijske tablice na križiščih

Te dni so dobila važnejša križišča v Ljubljani potrebne nove orientacijske tablice. Posebno važne so na križiščih zveznih cest. Tablice so živordeče in modre barve, širše od sedanjih in vidnejše. Ne-katere imajo le puščice brez napisov, imajo pa označbo smeri in dolžino, po katerih bodo lahko tudi sprejelaš ugotovitvi, koliko km je do raznih mest v pokrajini in izven nje.

so prejimali mnogi delavci in nameščenci družinske doklade za dva meseca nazaj skupaj, so dobili lepe zneske. Kako važna je uvedba te uredbe, dokazuje dejstvo, da prejemale nekatere družine z enim številom otrok skoro toliko družinskih dokladov, kakor znaša plača družinskega očeta. Nekateri so prejeli meseca februarja za dva meseca po tisoč ali celo nad tisoč lir doklad.

Kljub temu, da so začeli izplačevati družinske doklade šele meseca marca, ko je izšla dopolnena uredba, je izdal zavod že več milijonov lir. Meseca marca so izplačevali doklade za mesec december 1941 in januar 1942, aprila za februar in marec, sedaj so začeli izplačevati za april, v kratkem pa bodo nato izplačevali za maj. Število koristnikov se vedno spreminja, kakor se spreminja

tudi število zavarovanih članov v raznih socialnih ustanovah. Zato ima zavod mnogo dela, izvršuje pa ga z vso natančnostjo, ki je za take ustanove tako važna, saj zavisi od tega redno življenje tisočih družin v mestu in v podeželskih, zlasti industrijskih krajih.

K vsemu moremo pripomniti, da tudi delodajalci niso nezadovoljni s to, za socialno življenje tako važno uredbo in da so jo kljub novemu socialnemu bremenu sprejeli z zavestjo, da je treba delavca, družinskega očeta podpreti, da bo z večjim veseljem delal zanj, zase in za svojo družino. Ne smemo preko dejstva, da so dajali nekateri delodajalci družinske doklade svojim delavcem že pred uvedbo omenjene uredbe.

Človek je kar vesel, ko sreča slučajno poštarja, katerega je ustavljal na ulici delavec ali nameščenec in ga povprašal po denarju — po družinskih dokladah. Tako se sedaj tudi delavec in nameščenec veselita raznašalcev veselih pisem, pošilk, posebno pa denarja.

»SLOV. DOM« v vsako hišo!

Zadnja baraka na ljubljanskem živilskem trgu je padla

Ljubljana, 2. junija.

V časih velikih dogodkov se čisto zgodi, da gredo mimo nas važnejši krajevni dogodki. Zato je prav, da h kratkim vrticam, da je padla večeraj na živilskem trgu zadnja baraka, kar je za našo Ljubljano gotovo pomembno, napišemo malo več. Ne bomo povtavljali, v kakšno sramoto so bile naši beli Ljubljani v središču mesta cele vrste starih barak, za vse to se je že porabilo mnogo črnih in mnogo papirja. Ljubljanski živilski trg je dobil lepše lice, tako da bo lahko sedaj vsak Ljubljancan popeljal tuja tudi v ta predel mesta, katerega so pačile toliko let ravno te barake in nehijske razmere na živilskem trgu. Tam od potresa, nad 40 let, so stale te barake v sramoto Ljubljani. Sedaj je padla zadnja izmed njih!

Prav je, da se ob tej priliki zahvalimo sedanjim občinski upravi pod vodstvom župana g. dr. Jureta Adlešiča, ki si je stavila že takoj ob prevzemu občine nalogo, rešiti to perečo vprašanje in porabili vsako priliko, da je obljubo tudi izpolnila. Posebno mnogo dela je imel tržni odbor mestne občine z

g. dr. Debevcem na čelu, z njim pa tudi načelnik tržnega veterinarskega oddelka mestnega poglavarstva g. Rigler.

Danes si Ljubljanci skoraj ne predstavljajo več, kako je bilo takrat, ko so na trgu še stale barake. Vsaj nekateri so si zapomnili neredek jutranji ali večerni prizor, ko so stopali čez živilski trg, pa jih je pogostokrat prestrašila kakšna večja žival, da so ugrabili, kaj prav za prav je. Spomnili se bodo, da so stale barake tam za kostanj, da so zakrivala skladišča; da je izginilo leta 1938 najprej preko 40 barak, lani okoli 10, letos pa jih je padlo čez 50. Živilski trg ima sedaj res drugo lice. Krasne Plečnikove fasade, moderni obrtni oddelki, asfaltirano tržišče, v kratkem pa bo tekla mimo še lepa tlakovana cesta.

Ko poročamo o vsem tem, je prav, da prihajemo: mnogo dela, prerekanja in sitnosti je bilo zaradi teh barak. Ta napaka iz starih dni je popravljen. V bodoče pa bo treba paziti, da podobne barake morda ne bodo začele rasti v kakem drugem delu našega mesta!

V treh vrstah...

»Kdor se zveže z Moskvo, se zveže s smrtjo« je zapisal v mariborskem listu zvezni vodja štajerskega Heimabunda Steindl. Povedal je tudi, da bo iztrebljen vsakdo, ki se udeležuje kot strelce iz zasede ali pa posredno ali neposredno podpira prevratniško delovanje.

Z vojnimi ujetniki ni dovoljeno občeati. Zaradi občeati ali iskanja stikov z vojnimi ujetniki je oblast v Mariboru kaznovala več ljudi. Tako je dobil lastnik buletta Hipolit Bilina 8 mesecev zavora, njegova žena 4 mesece, njegov pomočnik Janez Gobec s Pobrežja 8 mesecev, neki drugi nameščenec pa tri tedne. Vsi ti so občeali s francoskimi ujetniki, ki so v taborišču v Mariboru. Oblast je ponovno opozorila in zagrozila s kaznjjo vsakomur, ki bi z navezovanjem stikov z vojnimi ujetniki žalil epomin na padle nemške vojaše.

Italijansko-nemško mejo je dovoljeno prestopiti le na enem mestu. Šef štajerske civilne uprave je odredil, da se sme s posebnimi propustnicami prestopiti nemška-italijanska meja edino pri Cerkljah ob Krki. Kdor bi se tega določila ne držal, in bi samovoljno prestopil mejo kje drugje, bo ustrelen.

Vpisovanje v štajerske srednje šole. Odrejeno je bilo, da bo vpisovanje v štajerske srednje šole trajalo do 20. junija. Prosilci bodo morali vložiti posebne prošnje, priložiti pa krstne liste, dokaz o državljanstvu in spričevala iz ljudskih šol. Sprejemni izpiti bodo pa devet dni kasneje.

Novo igrišče so s prostovolnim delom uredili brambovci v St. Rupertu v Slovenskih goricah. Okrožni vodja v Ptuj je dal v ta namen posebno podporo. Novo igrišče je takšno, da bodo na njem lahko športne igre, zborovanja in druge množinske prireditve.

Na mostarski živilski trg vozijo kmetje voz za vozom dobrih češenj. Kilogram tega sadja velja zdaj na tamkajšnjem trgu 12 do 20 km. En vagon češenj pa odpeljejo vsak dan iz Mostarja na druge hrvaške trge.

Gospodinja šola v Mežiški dolini. Svoje prvo šolsko leto je zaključila gospodinja šola za Mežiško dolino, s sedežem v gradu Ravne pri Guštanju. Udeležence šole so za zaključek priredile razstavo svojih del.

Nesreča motorista. Blizu Maribora se je z motorjem vozil orožnik Albin Schaffer. Med vožnjo pa se mu je odprl zapirak bencinskega tanka, naka je tekočina začela curčiti ven in se vnela. Takoj se je vnela tudi vozniška obleka. Orožnik je

motor ustavil in ga pahnil od sebe, potem strgal raz sebe obleko, sam pa se vlegel na tla in se začel valjati, da bi udušil plamene. Čeravno se je skušal spretno ubraniti nevarnosti, je zadobil vedno precej hude opekline, da so ga prepeljali v bolnišnico v Gradcu.

Razne nesreče. Kap je zadela 40-letnega delavca Stefana Strnada v Mariboru. Sredi noči mu je namreč nenadoma postalo slabo, proti jutru pa se mu je stanje poslabšalo. Prepeljan je bil sicer v bolnišnico, vendar je kmalu izdihnil. Mlad delavec Brumec Franc je v neki mariborski delavnici strugal železo. Drobec pa mu je pri tem odletel v oko, da se je izteklo. — Marjetka Skamlec iz Ranč pri Pesnici je med igro padla in se hudo pobila po glavi.

Iz Srbije

Slovesna zadušnica za padle srbske prostovoljce. Na željo predsednika srbske vlade Nedice je bila v belgrajski saborni cerkvi zadušnica za vse padle srbske prostovoljce, ki so pomagali vstopati v Srbijo red po nastopu Nediceve vlade. Udeležba pri zadušnici je bila velika.

V belgrajskih srednjih šolah se uče vrtnarstva. Belgrajska mestna občina je vsem srednjim šolam v mestu dodelila določene ploskve vrtov in zemljišč, da jih bodo dijaki obdelovali in se pri tem seznanili s kmetovanjem in vrtnarjenjem. Vse pridelke s teh vrtov bodo porabili za prehrano revnih dijakov.

Srbsko gospodarstvo po tujih vzorih. Belgrajsko »Novo vreme« piše o nalogah srbskega gospodarstva in postavlja zahtevo po normalizaciji vsega gospodarskega življenja. List meni, da bo treba vsepovsod utirati pota, kakor jih hodi narodni socializem. Če se to ne bo zgodilo, bo Srbija še bolj zaostala. Ko nastopa nova Evropa, se bo treba potruditi in vzdržati korak z drugimi narodi.

Tuji vzori v srbski književnosti. Pomočnik srbskega prosvetnega ministra, književnik Velmar Janković, je napisal članek, v katerem pobija vse tuje vplive, ki so v Srbiji do vojne gospodarili in izkazali vse pristno srbsko življenje. Knjižni trg je bil bogat, toda knjige so širile srbskemu ljudstvu tuje nazore. Srbija je postala mednarodna kulturna kolonija. Če se hoče srbska kultura postaviti na zdrave temelje, se mora znebiti vseh teh škodljivih vplivov od zunaj.

Umetniška razstava slikarja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša odprta

V Jakopičevem paviljonu so v nedeljo dopoldne odprli ob navzočnosti izredno številnega občinstva umetniško razstavo kiparja Franceta Goršeta in slikarja Mihe Maleša. Ta umetniška razstava ne gre v nizu prireditvev te vrste, ki se vrste v našem mestu v ponos Ljubljani, kar mimo nas, saj se vsakdo, kdor ljubi umetnost, rad ustavi pri umetniških delih vidnejših in vodilnih ustvarjalnih osebnosti, kakor sta to France Gorše in Miha Maleš. Razstava je na višku in je presenetila s svojimi motivnimi in oblikovnimi novostmi obiskovalce, da po obisku te razstave odhajajo z zadovoljstvom, ker so veseli napredka naših umetnikov. Oba umetnika sta močni umetniški individualnosti, ki se suvereno kretata po jasno začrtani poti, ki sta si jo izbrala po poveli svojega umetniškega čuta in velikega znanja. Na razstavi se nam nudi vpogled v njuno bogato delo iz zadnjih let. Posrečena je zamisel ločenih prostorov, v katerih vidimo tu združeno Goršetoovo kiparsko delo, tam pa Maleševske slike in grafike. Mojster Gorše nam predstavlja z lepo zaokroženo skupino monumentalnih plastik in manjših del, v katerih lahko takoj spoznate vzpon njegove umetniške poti. Neutrudljivi in nenehoma snujoči slikar Maleš pa razstavlja izredno veliko del, ki pa vsa pričajo, da si je odlično izklesal svojo lik.

Uvodne besede pred otvoritvijo je imel prof. Saša Santel. Razstava bo odprta do 21. junija. Njen obisk priporočamo vsem prijateljem slovenske izvirne umetniške tvornosti.

Knjiga

»V zelenem polju roža«

stane le 5 lir.

Novice iz Države

37 milijard za železnice. Pri razpravi o državnih železnicah pred senatom je prometni minister razlagal načrte, katere bodo uveljavili po končani vojni. Najprej nameravajo pomnožiti tire na tistih progah, kjer teče večina prometa, potem bodo povečali velike postaje, skladišča in delavnice, zgradili pa tudi več novih prog. Za vse skupaj bodo porabili po sedanjih računih okrog 37 milijard lir.

Lov na zastojkarje na vlakih. Odkar je bil osební promet po železnicah omejen in se je število vlakov zmanjšalo, je v vlakih vedno velika gneča. To je prelepa prilžnost za ljudi, ki se radi zastoj vozarijo in se izmuznejo očem sprevednikov in revizorjev. Toda v Torinu so nekega dne naredili temeljito preiskavo. Zaprli so vso postajo in pretilpali slehernega potnika, ki je prišel v mesto. Dvanajst so dobili takšnih, ki niso imeli vozovnice. Zastojkarija je bila draga: plačati so morali kazen, potem trikratno vozno ceno in vrh tega so jim obrnili še žepa in našli notri razne neprijetne reči. Deset jih je imelo dodatne živilske nakaznice, ne da bi imeli pravico do tega.

Obično delo nadzornih oblasti v Torinu. Nadzorstvo nad pravilnim delovanjem prehrane in nad cenami je obično delo. Policijska uprava v Torinu je objavila za mesec april sezname, po katerih se vidi, da so organi nadzorstva nad prehrano izvršili 49.202 preiskave in so izsledili 453 kršilcev določil glede cen živil, blaga in goriva. Dobršen del kršilcev je bil policijsko kaznovan, nekaj pa jih je bilo izročenih sodišču. Tistim, ki so se hudo pregrešili proti predpisom o cenah pa so celo zaprli obrate za nedoločen čas. Med slednjimi so 4 mesarji, 10 trgovcev, 2 gostilničarja, 1 čevljar in 1 trgovec z živil. Lepo je tudi število takšnih, ki so na skrivaj klali govejo živino ali pa drobnico.

Odstranitev judov iz kinematografije in gledališč. Rimski uradni list je objavil uredbo, ki odreja odstranitev judov s področja gledališkega in kinematografskega udejstvovanja. Tako judje ne smejo prirejati nobenih predstav za Italijane ali pa tuje, niti ne smejo delovati v družbah, v katerih so judje člani upravnih odborov ali pa sodelujejo kot uslužbenci. Prav tako je prepovedano vrtni in oddajati gramofonske plošče s posnetki glasbenih ali drugačnih del, pri katerih izvajanju so sodelovali judje, četudi bi bili med ostalimi sodelavci tudi Italijani ali tuji. Takšne plošče je prepovedano tudi uvažati. Prepovedano je končno uporabljati pri izdelovanju filmov, prirejanju opernih predstav, pri dramskih ali orkestralnih prireditvah tista glasbena in znanstvena dela, katerih avtorji so judje.

Občni zbor Muzejskega društva za Slovenijo v Ljubljani bo z običajnim dnevnim redom prihodnji torek, 9. junija 1942 ob pol 6 pop. v čitalnični dvorani Narodnega muzeja.

E. Wallace

39

RDEČI KROG

ROMAN

»Sicer nisem bogve kakšen psiholog,« je dejal inspektor, »imam pa vtis, da v tem trenutku živo in nepretrgoma premišljuje o Taliji Drummondovi.«

»Da, res je, premišljeval sem prav o njej,« je priznal mladenič. Mr. Parr, ali v resnici mislite, da je Talija tako pokvarjena kot se zdi, da je?«

»Ali mislite s tem vprašati, če tudi jaz mislim, da je ukradla Froantovega Budho? In če to mislite, potem vam povem, da prav nič ne mislim, kajti o tem sem popolnoma prepričan.«

Jack je obmolnil. Zavedal se je, da je povsem čisto nesmiselno prepričevati tega budalastega moža o Talijini nedolžnosti. In vsekakor je bila norost — to je moral priznati samemu sebi — misliti o njej, da je nedolžna, ko je pa sama izpovedala svojo krivdo.

»Boljša bi bilo, da bi bila vidva tam doli malo bolj mirna!« Bil je to Yaleov glas in Parr je nekaj zamomljal v odgovor.

Od tega trenutka dalje sta sedela čisto tiho. Slišala sta Yalca kako je hodil po sobi sem in tja. Potem pa je tudi on obmoleval, kajti ura, ko so pričakovali neznanega gosta, se je naglo približevala.

Inspektor Parr je potegnil svojo uro iz telovniškega žepa in jo položil na mizo. Kazalec so bili na pol štirih. Sla so pričakovali vsak hip. Vsak čas bi moral biti tu. Parr je sedel na stolu. Glavo je imel nagnjeno naprej in je z vso pazljivostjo prisluškoval. Iz sedne sobe ni prihajal niti najmanjši šum. Bilo je izredno tiho in mirno.

Nenadoma pa sta oba zaslišala čuden hrup, ki je prihajal iz Yaleove sobe. Bilo je, kot da bi se Yale z vso težo telesa sesedel na stol.

Parr je bliskovito skočil na noge.

»Kaj pa je bilo to?«

»Nič hudega,« mu je odgovoril Yale iz notranjosti sobe, »spodtaknil sem se ob preprogo. Zaradi mene bodite kar brez skrbi. Le mirni bodite!«

Sedela sta še dobrih deset minut, potem pa je Parr spet poklical:

»Ali je vse v redu, mr. Yale?«

Odgovora ni bilo nobenega.

»Yale!« je zaklical še bolj glasno, ali me slišite?«

Na Parrov klic se tudi zdaj ni Yale oglašil iz sobe. Kakor napeta vzmet je priskočil k vratom, jih hitro odklenil in zdiral v sobo. Jack pa mu je sledil tik za petami.

Kar sta tam zagledala, bi bilo lahko presenetilo še kakšnega bolj izkušnega policijskega častnika, kot je bil Parr.

Derrick Yale je ležal podolgem na tleh. Zapestja je imel trdno zvezana z žabami, kakršne uporabljajo stražniki. Tudi noge je imel zvezane z brisačo. Okno je bilo odprto. V sobi je bilo čutiti močan duh po etru in kloroformu. Kupček denarja, ki ga je položil zraven pištole na mizo, pa je izginil. Neki postarni poštar, ki je nosil na rami usnjato torbo za pisma, je tri sekunde pozneje zapustil predvežje poslopja. In stražniki, ki so imeli nalogo stražiti hišo, so ga pustili, da se je šel nemoteno mimo njih, ne da bi ga kaj spraševali.

XXIII. poglavje.

Zenska, ki je bila v omari.

Parr se je pripognil k tlem in odstranil namočeno brisačo z detektivovega obraza. V tem trenutku je Yale odprl oči in se začudeno ozrl okrog sebe.

»Kaj pa je?« je vprašal s pridruženim glasom. Inspektor Parr si je dajal opravka z odklepanjem žab. Zda je jih je snel ter vrgel z velikim ropotom na tla. Yalca je postavil na noge, potem ko je Jack s tresočimi se rokami odvezal jermen z njegovih nog.

Spremila sta ga do naslanjača in ga posadila vanj. Z roko se

je podrgnil po čelu.

»Kaj pa se je zgodilo?« je vprašal.

»Tudi jaz bi prav rad vedel, kaj se je zgodilo,« je dejal Parr.

»Po kateri poti pa so prišli?«

Yale je odkimal.

»Prav nič se ne spominjam. Tako nenadoma je vse prišlo. Ali so vrata še zaprta?«

Jack je stekel k vratom; ključ je bil še vedno v ključavnici in vrata so bila zaklenjena. Po tej poti že ni mogel oditi. Toda okno je bilo odprto. To je bila prva stvar, ki jo je Parr opazil, ko je stopil v sobo.

Inspektor je šel k oknu in pogledal ven. Od okna pa do tal je bilo približno 20 metrov visoko. Nobenega sledu ni bilo o kaki lestvi ali drugih sredstvih, ki bi jih Yaleov napadalec utegnil uporabiti za svoj beg.

»Prav nič ne vem, kaj se je zgodilo z menoj,« je dejal Yale, ko je prišel k sebi. »Sedel sem v tem naslanjaču, ko so i nenadoma zakrili obraz z nekakšno cunjjo in dve silni rok sta me stisnili s tako močjo, da bi jo le težko pripisal človeškemu bitju. Onesvestil pa sem se, še preden sem se mogel braniti ali zaklicati na pomoč.«

»Ali ste slišali, ko sem vas poklical?« je vprašal Parr.

Yale je odkimal z glavo.

»Mr. Yale, veste, midva sva slišala nekakšen ropot in mr. Parr vas je vprašal, če je vse v redu. Vi pa ste odvrnili, da ste se samo spotaknili,« je dejal Jack.

»To nisem bil jaz,« je odvrnil Yale. »Od takrat, ko so mi zakrili obraz z brisačo, se nisem več nič zavedal. Prav do tedaj sem bil v nezavesti, dokler me nista vidva našla.«

Inspektor Parr je stal pri oknu. Najprej je je potegnil navzdol, potem pa spet navzgor. Sklenil se je skozi okno in nekaj opazoval. Ko se je obrnil k njima, je imel obraz široko nasmejan.

»To je najbolj premetena stvar, kar sem jih kdaj doživel,« je dejal.

Otroška veseloigra »Trgovina pri Metki«

Ljubljana, 2. junija.

Kakšni lepi domisleki šinejo v možgane ljubljanskih malčkov? Kakšne igre in igračke ljubijo? Vprašanje je velikega obsega s prav pestrimi, živahnimi, različnimi, celo globoko filozofskimi, a tu in tam satirično ciničnimi odgovori. Tu sicer ni na mestu kaka študija o otroških igrah in igračkah, vendar je zanimiva reportaža o idilični otroški trgovini, poslujoči nekje tam na zapadni periferiji mesta. Na kraju, kjer se stika barjansko življenje z mestom.

Skrbno negovani otroki bogatih meščanov so v igračkah kaj izbirčni; posebnih, svojiskih igre pa ne poznajo. Vse imajo! Cel muzej igrač v zakurjeni sobi: avtomobilčke, konjičke, punčke, celo garnituro vagončkov in lokomotiv ter velik zbor cinastihih vojakov s tanki in oklepnimi avtomobili. Tako izbiro igračk res ne premore nikjer periferija, ki pa je zelo originalna in samostojna pri raznih nedolžnih igrah. Nežna mladina si zna spontano in brez velike režije organizirati otroške zabave, ki dajejo opazovalcem globok vpogled v otrokovo dušo. Tu naj bo opisana kratko igra »Trgovina pri Metki«.

V dobri visoki kipečih vojnih viharjev in borb za razne ideje in načrte človeka radostno in globoko prevzame ta preprosta igra, ki jo malčki, deklice in tudi prav majhen deček igrajo kje na prostem v zatišju, na dvorišču ali v kotu kakkega vrta.

Mala Metka si je ustanovila trgovinico z raznimi živili in blagom. Lepo ma vse urejeno. Njen lokal pa niti ne obsega dober kvadratni meter. Inventar je priprost in maloštevilčen. Tehnitica? Za trgovko najvažnejši »instrument« poleg kapitala. Metka ima mnogo obratnega kapitala — bele in okrogle kamenčke kot kovan denar. Beli papirčki v obliki pravokotnika s številkami 1, 2, 5, 10, 50 in 100 pa pomenijo odgovarjajoči papirnati denar in bankovce. Njena tehnitica je napravljena na priprosti način. Vzela je drobno palčko, na katero je s nitkami navezala dve skodelici iz pločevinastih skatljive kreme za čevlje. V eno devije uteže, v drugo blago, kakor moko, riž, sladkor itd. Kakšna je njena bogata zaloga? Različna prst, ki

predstavlja sedaj riž, sedaj črno moko, sedaj druge stvari, nato cestni prah, ki je tudi moka, razno zelenje, male iveri, dalje ima vodo, ki jo prodaja kot olje, jesih, malinovcev, pivoid. In trgovina je živahna. Vedno je veselo pri Metki. Marsikatera nedolžna in zabavna se tam razdere.

Metkina trgovina je navadno odprta le ob popoldanskih urah ob delavnikih, a ob nedeljah in praznikih, dopoldne in popoldne. Posluje brez obrtnega lista, ne plačuje prometnega davka, ne vodi nobenega knjigovodstva, niti ne knjige dolžnikov, pač pa prodaja le proti gotovemu plačilu v valuti, obstoječi iz malih steklenih drobec in drugih črepinj, kakor tudi iz kamenčkov in papirja, kakor je bilo že omenjeno. Vso trgovino vodi rdečelična, svetlooka Metka, njene prijateljice so njene odjemalke, dobre gospodinje, malčki pa njeni varovanci, ki jim rada prodaja figlirano »lizike«, to je bombonček, zavit v papir in pritrjen na trčico. Vrste se dnevno razgovori in prizori z vso otroško prisrčnostjo in nedolžnostjo. Metka res kaže prave trgovske talente in sama pravi, da jo trgovski poklic zelo veseli in da postane velika trgovka. Kratke prizorček iz Metkine trgovine Metka v vsej poslovni zgovornosti: »Dobro dan, gospa Pepca! Želite? Smem potrditi? ... Gospa Pepca, živa frtanka bolj na tihem: »Imate moko?« Kartami je za ta mesec posla. Prinesem drugi mesec.« Metka: »Ni mogoče. Je kazen, ko dam brez karte. Težko, težko je.« Pride hitronoga Tonkica z raznimi steklenicami in torbice. Na uho pravi Metki: »Gospa! Na kredo boste še nekaj dali. Metki ima že službo. Vse bova plačala.« Metka prav resno: »Ni mogoče. Rada bi vam dala, je že preveč, saj veste, kako me je spravil v nesrečo oni Stefuc.« Tonkica še moleduje, a Metka kratko: »Kredit je šel spat! In kdo ga je pokopal?« Tonkica molči in mlo prosi. Metka konča: »Nedaj ga je pokopal. Vendar bo že boljše.« In Metka ji natehta različnega blaga. Na papirček pa zapiše Tonkin dolg. Čez čas pa priskaklja Tonka vesela k Metki in ji poravnava dolg, radostno vzključaje: »Kaj moč je dobro zaslužil Prinesel je 200 lir domov.« In tako se dnevno razvija otroška igra »Trgovina pri Metki« v vseh mogočih variantah. — d.

Doklada bivšim jugoslovanskim civilnim uradnikom

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino na podstavi čl. 3 kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, smarajoč za potrebno, da se izvede revizija prejemkov bivšega jugoslovanskega osebja po naredbah z dne 5. julija 1941-XIX št. 60 in z dne 25. januarja 1942-XX št. 9 in glede na zadnje predpise ministrstva za finance, glavnega državnega računovodstva, po dopisu z dne 31. marca 1942-XX št. XVII-252.282, odreja:

Člen 1. Priboljški, dovoljeni z naredbami z dne 5. julija 1941-XIX št. 60 in z dne 25. januarja 1942-XX št. 9 uradnikom in uslužbenecem bivše jugoslovanske države bivše dravske banovine in drugih javnih oblastev in poldržavnih ustanov, se nadomestujejo z začasno vojno doklado v teje višini:

a) 30% od 1. julija 1941-XIX do 30. novembra 1941-XX, b) 43% od 1. decembra 1941-XX do 31. decembra 1942-XXI.

Člen 2. Začasna vojna doklada se odmerja po mesečnih kosmatih prejemkih, kakršni so bili dne 30. junija 1941-XIX kot plača, položajna doklada, osebna in rodbinska draginska doklada ali podobne doklade. V 43%ni dokladi od 1. decembra 1941 je od tega dne dalje vsota prejšnja 30%na doklada.

Vse druge morda pripadajoče doklade, kakor funkciska doklada, stanovanjska doklada, doklada za obloko itd., ostanejo nespremenjene po višini z dne 30. junija 1941-XIX.

Člen 3. Začasna vojna doklada po tej naredbi se uporablja tudi glede doklad, ki jih dobiva duhovništvo iz proračuna tega Visokega komisariata, ustrezajočih dokladam civilnega osebja iz prvega odstavka prednjega člena 2.

Člen 4. Začasna vojna doklada ni upoštevana za odmero pokojnine in se od nje odbija državnih odtegljajev za pokojnino ne upoštevanih prejemkov.

Člen 5. Nakazovalni uradi (finančno ravnanje, monopolna uprava itd.) morajo poslati Visokemu komisariatu za Ljubljansko pokrajino sumarni izkaz o upravljanem osebju, iz katerega izkaza morajo biti po posebnih stolpcih razvidni za vsako zvanje, položajno skupino, stopnjo itd. število upravljanih nameščenih, mesečni znesek vseh stalnih prejemkov, veljavnih na dan 30. junija 1941-XIX, v dinarjih, njih skupni znesek, ustrežni znesek v lirah, skupni znesek prejemkov, ki so osnova za odmero začasne vojne doklade, v dinarjih in lirah, začasna od 1. julija 1941-XIX in od 1. decembra 1941-XX dovoljena vojna doklada. Posamezni stolpci se morajo sesteti. Ti izkazi se morajo predložiti najkasneje v 60 dneh kar stopi ta naredba v veljavo.

Člen 6. S to naredbi določeni poviški se smejo uporabiti po sklepu pristojnih organov na

osebje občin ter javnopravnih ustanov in zavodov, če niso prejeli urejeni s kolektivno pogodbo.

Prepoveduje se pa določiti temu osebju višje priboljške nego so določeni s to naredbi. Morebitne določbe službenih pragmatik, ki bi nasprotovale tej naredbi, se razveljavljajo.

Člen 7. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino. Ljubljana, dne 26. maja 1942-XX.

Predpisi za začasno zapiranje trgovinskih obratov

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbi:

Člen 1. Kakršni koli obrat za prodajanje občinstvu, za katerega je po § 60. zakona o obrtih z dne 5. novembra 1931. potrebna posebna dovolitev, se sme začasno, za več ko tri dni, zapreti samo s predhodno odobritvijo Visokega komisariata.

Brez posebne odobritve se sme obrat prostovoljno zapreti za tri dni samo ob smrti imetnika obrtne pravice ali v primerih elementarnih nezd.

Radi morebitne podaljšave tega roka se mora predložiti prošnja Visokemu komisariatu.

Odobritev, da se sme obrat za več ko tri dni zapreti, se mora objaviti na posebnem listu, nabitim na vohu v obratovalnico, s podatki glede dovolitve.

Člen 2. Začasna zapora iz prvega odstavka prednjega člena se praviloma ne sme dovoliti za več ko tri mesece. V prav posebnih primerih pa se sme ta rok podaljšati za nadaljnje tri mesece.

Ko poteče dovoljeni rok, a se obratovalnica zopet ne odpre, preneha prvotna obrtna pravica in se mora obrtni list vrniti tistemu upravnemu oblastvu prve stopnje, ki ga je izdalo.

Člen 3. Za nove obratovalnice izdani obrtni listi izgube svojo veljavnost, če obrtni ne prične obratovati v treh mesecih od dne dovolitve, izvevši primer podaljšave, ki jo sme dovoliti na prošnjo prizadetih Visoki komisariat iz opravičenih razlogov.

Člen 4. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo po predpisih § 398. zakona o obrtih z dne 5. novembra 1931. Odrediti se sme začasni ali trajni odvzem obrtne pravice.

Člen 5. Ta naredba, s katero se razveljavljajo vse nasprotujoče ali z njo ne združljive določbe, stopi v veljavo na dan objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Konec pouka na srednjih šolah

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je izdal naslednjo naredbi:

Člen 1. Na meščanskih, učiteljskih in srednjih šolah se neha redni pouk dne 15. junija, kolikor ni v naslednjih členih 2. in 3. drugače odrejeno.

Člen 2. V prvem, drugem, tretjem, petem, šestem in sedmem razredu I., III. in IV. moške realne gimnazije, I. in II. ženske realne gimnazije in državne klasične gimnazije, kakor tudi v prvem, drugem, tretjem in četrtem razredu državnega učiteljskega se neha pouk 11. julija.

Člen 3. Na meščanskih šolah v Novem mestu in Črnomlju kakor tudi na 1. mešani meščanski šoli v Ljubljani se neha pouk v prvem, drugem in tretjem razredu dne 11. julija.

Člen 4. Popravni izpiti za četrto in osmi gimnazijski razred in peti razred učiteljskih šol bodo v dneh od 9. do 11. julija, zrelostni in diplomski izpiti pa od 13. julija dalje.

Člen 5. Popravni izpiti za četrto razred meščanskih šol bodo v dneh od 1. do 3. julija, završni izpiti pa od 5. julija dalje.

Člen 6. Razredni in privatni izpiti bodo od 18. junija dalje.

Člen 7. Letna izpričevala se razdelijo na vseh šolah dne 30. junija, izvevši v členih 2. in 3. omenjene šole, na katerih se razdelijo izpričevala dne 31. julija.

Člen 8. Konec pouka na ljudskih šolah odredi v vsakem posameznem primeru posebej Visoki komisar.

Člen 9. Določbe te naredbe ne veljajo za realno gimnazijo v Kočevju in za strokovne šole.

Zatamnitev od 22 do 4.30

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svoji naredbi z dne 6. junija 1941-XIX št. 42 in z dne 11. maja 1942-XX št. 86 in smatrajoč za potrebno, da se določi nov čas za zatamnitev, odreja: Člen 1. Do nove odredbe se morajo upoštevati predpisi o zatamniti od 22. do 4.30 ure. — Člen 2. Drugi predpisi, ki jih obsega naredba z dne 6. junija 1941-XIX št. 42, se ne spremenijo. — Člen 3. Ta naredba stopi takoj v veljavo in se objavi v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

Ljubljana, dne 1. junija 1942-XX.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino:
Emilio Grazioli

EIAR - Radio Ljubljana

Torek, 2. junija: 13 Napoved časa; poročila v italijanski. — 13.15 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini. — 13.20 koncert radijskega orkestra, vodi D. M. Sijanec. — 14. Poročila v italijanski. — 14.15 Orkestralno glasbo vodi dirigent Petrati. — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Polifonična glasba Lorenza Perosija, vodi avtor; na orgle igra Luigi Renzi. — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Koncert tertia sester Stritarjevih (pri klavirju Franc Sturm). — 20. Napoved časa; poročila v italijanski. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — 20.45 Pisana glasba. — 21. Prenos iz gledališča Vittorio Emanuele II di Firenze: VIII. florentinski glasbeni maj: 1. Beethoven: Egmont: uvod op. 84; 2. IX. simfonija v D dur, op. 125. Sodelujejo Heinz Marten, Tilla Briem, Maria Rohs in Rudolf Watzke; vodi dirigent Herbert von Karajan. — 22.45 Poročila v italijanski.

Sreda, 3. junija: 7.30 Poročila v slovenščini 7.45 Laska glasba; napoved časa (8). — 8.55 Poročila v italijanski. — 12.15 Koncert Tria Emone. — 12.40 Koncert pianista Nunzija Montanarija. — 13. Napoved časa; poročila v italijanski. — 13.15 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini. — 13.20 Godba CCCR pod vodstvom dirigenta L. Cireneja. — 13.50 Operna glasba. — 14. Poročila v italijanski. — 14.15 Koncert sopranistke Nade Stritarjeve in basista Borisa Popova (pri klavirju Marijana Lipovšek). — 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Koncert pianističnega dua Seifert-Demšar. — 17.35 Koncert violinstva Leona Pfeifferja (pri klavirju Marijan Lipovšek). — 19.30 Poročila v slovenščini. — 19.45 Pisana glasba. 20. Napoved časa; poročila v italijanski. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — 20.45 Koncert Adamičevega orkestra. — 21.15 Koncert klarinetskega tria. — 21.45 Koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta (L. Pfeiffer I. violina, A. Dermelj II. violina Čenda Šedlbauer čelo, Vinko Šušteršič viola). — 22.30 Operna glasba. — 22.45 Poročila v italijanski.

Četrtek, 4. junija: 7.30 Poročila v italijanski. — 7.45 Laska glasba; v odmoru (8) napoved časa. — 8.15 Poročila v italijanski. — 12.15 Klavirski koncert Bojana Adamiča. —

Ljubljana

Koledar

Danes, torek, 2. junija: Evgenij I. p. Sreda, 3. junija: 22 muč. Hg.

Obvestila

Nočno službo imajo lekarne: dr. Piccoli, Tyrševa c. 6; mr. Hočevar, Celovška c. 62; mr. Garšus, Moste-Zaloška cesta.

Odrezke za maščobe, sladkor in mlo za mesec maj bo mestni preskrbovalni urad sprejemal od petka 5. t. m. dalje po že objavljenem vrstnem redu tako, da pridejo v petek na vrsto trgovci z začetno črko P do S. Trgovce opozarjamo, naj se vestno ravna po določenem razporedu, da ne bo nepotrebnega navala. S seboj morajo prinesiti po dva izvoda natančnega pregleda oddanih odrezkov na osminko po papirja. Prazne vreče naj pa trgovci, zavodi in ustanove, ki dobivajo moko neposredno iz skladišč mestnega preskrbovalnega urada, vračajo tako, da bodo prazne vreče dobav meseca aprila in maja vrnili ta mesec, prazne vreče dobav meseca junija naj pa vrnejo julija meseca, seveda vedno po že objavljenem razporedu. — Mestni preskrbovalni urad prosi vse prizadete, naj se natančno ravna po teh navodilih, ker skladišče sicer vreč ne bo prevzelo.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Torek, 2. junija, ob 17: »Romeo in Julija«. Red. Torek. Sreda, 3. junija, ob 17.30: »Vdova Rošlinka«. Red A. Četrtek, 4. junija, ob 17.30: »Poročno darilo«. Red Četrtek.

Opera:

Torek, 2. junija, ob 16.30: »Faust«. Red B. Sreda, 3. junija, ob 17: »Boccaccio«. Opereta. Red Sreda. Četrtek, 4. junija, ob 16.30: »Evgenij Onjegin«. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

W. Shakespeare: »Romeo in Julija«. Tragedija mlade ljubezni, ki jo uniči rodbinsko sovraštvo. Igrali bodo: Prolog — Malec, Escalus — Gregorin, Paris — Drenovec, Monteg — Presetnik, Capulet — M. Skrbinek, Romeo — Jan, Mercutio — Kralj, Benvolio — Peček, Tybalt — Vl. Skrbinek, brat Lorenzo — Lipah, brat Janez — Breznigar, Baltazar — Nakrst, Peter — Plut, lekar — Raztresen, paž — Starič, Montegova — Gabrijelčeva, Capuletova, Julija — V. Juvanova, dolka — Na-blocka, poveljnik straže — Raztresen, stražnik — Košta, stražnik — Blaž. Režiser: dr. Kreft, inscenator: dr. Kreft.

Cvetko Golar: »Vdova Rošlinka«. Vedra in humorna zgodba o ženski željni kmečki vdovi Rošlinki, ki noče izročiti posestva svoji hčeri in ji dovoliti poroke, sama pa si prizadeva osvojiti zastavnega fanta za moža. Dovtipno in kratkočasno dejanje nudi veliko zabave. Naslovno vlogo igra Polonca Juvanova. Režiser: Fran Lipah.

Ch. Gounod: »Faust«. Opozarjamo, da je začetek predstave ob 16.30. Libreto opere je posnet po istoimenski Goethejevi pesnitvi. Peli bodo: Faust — Franc, Melisto — Popov, Margareta — Vidalijska, Valentin — Janko, Maria — Golobova, Siebel — Polajnarjeva, Wagner — Dolničar. Solo plešejo: Bravničarjeva, Japljeva, Remškarjeva, Suhli, Pogačar, Bracarjeva, Zelinkova. Dirigent: D. Zebre, režiser: C. Debevec, zborovodja: R. Simoniti, koreograf: inž. P. Golovin.

Zanimiva predstava Puccinijeve opere »La Boheme«. Kakor je bilo že pred nekaj tedni omenjeno, namerava uprava gledališča preizkusiti nekatere mlajše operne moči v večjih in odgovornejših partijah. Nekaj takih poizkusov je bilo v zadnjem času že izvedenih. Med njim bo spadal tudi nastop mladega tenorista Janeza Lipuščka, ki bo pel v »La Boheme« partijo Rudolfa. Ob isti priložnosti bo nastopil v partiji Collina Friderik Lupša, ki si je že z lepim številom partij utrdil zaupanje občinstva za svoj nadaljnji uspešni razvoj. Ostala zasedba vlog bo običajna.

12.40 Orkester vodi dirigent Zeme. — 13. Napoved časa; poročila v italijanski. — 13.55 Poročilo vrhovnega poveljstva oboroženih sil v slovenščini. — 13.17 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Sijanec. Pisana glasba. 14. Poročila v italijanski. — 14.15 Simfonični koncert pod vodstvom dirigenta Uga Tansinija. 14.45 Poročila v slovenščini. — 17.15 Koncert Ljubljanskega komornega dua (A. Trost klavir, J. Šlajš violina). — 19.30 Poročila v slovenščini. 19.45 Simfonična glasba. — 20. Napoved časa; poročila v italijanski. — 20.20 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. — 20.30 Vojaške pesmi. — 20.45 Vesela ringaraja. — 21.45 Orkester Cetra vodi dirigent Earzizza. — 22.15 Operno glasbo izvaja orkester pod vodstvom dirigenta Morellija; sodelujeta sopranistka Pina de Filippis in tenorist Peter Sardelli. — 22.45 Poročila v italijanski.

V. HEISER

Zdravnik gre križem svet

»Kdaj boste mogli iti?«

»Imam garje. Svoje delo opravljam doma. Javil bom, ko bom ozdravel.«

Včasih so bile brzojavke še bolj redkokesadne. Mlad Filipinec je dosegel doktorat v Chicagu in se vrnil ves načičkan ter ozaljškan; oblečen je bil od nog do glave po zadnjih krojih. Njegovo prvo mesto je bilo v nekem trgu, kakih dvajset kilometrov od železniške postaje. Ko je stopil z vlaka, ni našel niti kake domače cize, ki bi ga popeljala na deželo.

»Nobenega prevoznega sredstva. Kaj naj storim?« mi je takoj brzojavil.

»Pojdite peš«, se je glasila moja brzojavka.

Spominjam se pa še drugega dogodka, ko je zaradi vneme nekega zdravstvenega uslužbenca prišlo do nepričakovanih pregledov. Guverner Taft me je povabil, naj mu pridem poročati, in to je bilo prvo znamenje, da nekaj ni bilo v redu. Guverner se je trudil, da bi svoji veseli vnanosti dodelal strog izraz, ko je našel razgovor:

»Vidite, gospod doktor, imam dober namen, da vam pomagam, toda vaš urad vseeno malo pretirava.«

»Za kaj pa gre, prosim,« sem ga vprašal.

»V Batangasu ste prepovedali cerkveno zvonjenje. Zakaj?«

»Prav nič ne vem o tem,« sem odgovoril, »a dal bom zadevo takoj preiskati.«

Poklical sem nadzornika in zahteval pojasnil. Gladko je priznal, da je izdal uredbo, po kateri je bilo vsako cerkveno zvonjenje prepovedano.

»A to vendar ni zdravstvena uredba,« sem pripomnil.

»Prav gotovo da je,« je vztrajal nadzornik. »Kadar zvonijo cerkveni zvonovi, vsi vedo, da je spet kdo umrl za kolero. Taka novica hudo potlači vse ljudstvo naokrog. Vi pa dobro veste, gospod doktor, da sleherni slaba novica ovira izločanje želodčnega soka in da je proti koleri najboljša zaščita obilni in močni želodčni sok. Kadar pa zvonijo, izgubi želodčni sok v vseh tistih, ki slišijo žalostno naznanilo, svojo moč, in zato so taki tudi bolj izpostavljeni okuženju.«

Razlaga me je osupnila, ker še nisem dobro poznal pretkane vzhodnjaške miselnosti. Res je sicer, da motnje v prebavi in slabotna hidroklorova kislina nudijo klicam kolere ugodna tla za razvoj, a prav dobro sem vedel, da so nadzorniki k takemu ravnanju nagibali bolj

protivterski razlogi, kakor pa znanstveno prepričanje. Vendar pa sem sprejel njegovo razlago, ter ga samo opomnil, naj se v bodočnosti pazi, da ne bo več oviral ljudstva v erskih stvareh.

Njegovo pojasnilo sem sporočil Taftu, ki se je debelo krohotal in priznal, da razlaga ni mogoče oporekati.

Načelo, po katerem sem skušal kofero ukrotiti, je bilo v mojem prepričanju, da jo je možno nalezti samo z uživanjem pokvarjenih piščal ali jedi, takda da bi vsakdo lahko bil docela varen, če je le bil toliko previden, da je užival samo kuhane jedi in čisto vodo. Težko pa mi je bilo prepričati Filipince, da je ta sodba pravilna.

Široki ljudski sloji so živeli v kar največji nevednosti. Ena najbolj razširjenih praznih ver med njim je bila ta, da je prekuhana voda vir zla. Domača navada je bila, da so vodo hranili v velikih lončenih žarah. Kdor je bil žejen, je zajemal iz njih s skodelo iz kokesovega oreha in pri tem seveda zmolič tudi prste. Navade glede prehrane so bile prav tako preproste. Jedi so zajemali iz velikega lonca, ki je služil vsej družini. Razkuženje vode in pripravljane toplih jedi je bilo drago in nepriljavno, ker so bila bambusova ogušča prav bedna.

Vprašanje preskrbe kvarljivih živil je bilo za manjše prebivalce prav tako važno kakor preskrba zdrave vode. Vedno je bilo treba nadzorovati, da niso ljudje kupovali ali uživali kaj oku-

ženega, pokvarjenega ali nesnažnega. Zato smo dali sezidati značne zgradbe, ki so služile za glavno tržišče in ta način prodaje je bil eden redkih novosti, ki se je prikupil prav vsem, hkrati pa je zdravstvenemu uradu nudila priliko, da je lahko nadzoroval kakovost pridelkov, ki so bili na prodaj.

Za zelenjavo je veljala običajna prepoved, svobodna pa je bila prodaja sadja, ki je raslo v drugih krajih, kakor banane, kokosovi orehi in mango. Goštilnicam in okrepčevalnicam smo razdelili vilice, a mnogo časa in potrpljenja je bilo treba, preden so opustili staro navado, da so prijemali vsak kosček mesa z rokami.

Na vsakem tržišču so bili številni oddelci prostori, določeni samo za žvekalce »betelac«. Jedro tega sadeža, ki ga rodi palma »parekak«, so olupili in zrezali na kosčke. Te so potem zavijali v zelene in zmočene liste »bujec« in spravljali v glinasto posodo. Zdad pa zdaj šoj jih splakovali v vodi, a stara, umazana voda je čisto ostala na dnu posode.

Kupeu domačinu je mnogo od tega, da so listi mehki in nežni. Zato vedno prej vtakne roko v posodo in liste skrbno otiplje, preden izbere. Če pa ima okužene prste, okuži na ta način vso posodo.

Navada žvečenja »betelac« je pri otokanih tako ukoreninjena, da bi nobena prepoved ne zalegla. »Betel« človeka nekoliko poživlji in zdravju najbrž ne škodi, vendar pa lahko posredno kvar-

no vpliva, ker jedka jedra kislina stalno draži sluznico in tako pripravlja pot raku v ustih. Filipinci imajo namreč navado, da ga zvijejo v kepicke in čik spravijo za zobnimi dlesni. Ker ni bilo mogoče preprečiti uživanja »betelac«, ki je bil še bolj v rabi, kakor žvečilni gumi v Združenih državah, smo prepovedali njegovo prodajo zunaj nadzorovanih prostorov.

Kadar je izbruhnila nalezljiva bolezen, smo okrog tržišča pategnili vrvi in pustili le en svoboden vhod, kamor smo postavili stražnika, ki je imel pri sebi posodo z redko sublimatovo raztopino, tako redko, da bi bila človekovemu zdravju neškodljiva. Vsi, ki so hoteli vstopiti, so morali prste namakati v razkužilo, in ker niso imeli robcov, se jim je tekočina sušila na rokah.

Domačini so to ravnanje imeli za bedasto ameriško novotarijo, ki ni nikomur škodovala. Smejali so se in se drug drugega škropili z razkuževalno raztopino, kar je našemu namenu sijajno ustrezalo.

Kar so Špancem bitkობრბე, so Filipince v še večji meri petelinji boji, ker se teh tekmo lahko udeležuje vsak, pa naj bo še tak siromak. Mnogim družinam je petelin najbolj dragoceno imetje. Ljudsko reklo pravi, da ob požaru Filipinec najprej rešuje petelina, potem ženo in nazadnje otroke, češ da petelin velja drage denarje. Žena pa da ne vija nič in otroci da so tudi zastoj...

Andrejčkov
Jože:

Žalost in veselje

Roman
v slikah

Risal Jože Beranek Besedilo priredil Mirko Javornik

658.

Nekega dne so vsi trije vprav južinali, kar stopi v sobo duhovnik v dolgi, črni suknji, s širokim klobukom na glavi in popojno palico v roki. »Hvaljen Jezus!« jih pozdravi. Tomaževa žena ga je takoj spoznala: bil je njen stari prijatelj oče Alfonz.

659.

»Ne zamerite,« je dejal duhovnik, ko je sedel in so ga vsi trije radovedno obkolili, »da nisem kdaj prej prišel. Mojim Indijancem je kar na lepem hotel neki Evropejec odpeljati čredo najlepših konj. Tatu pravijo »Rdečeglavec«, zagrešil je že veliko nečloveških dejanj in odpeljal veliko konj.«

660.

»Včeraj mi je gospodar na posestvu, kjer ste prenočevali, povedal, da je nekdanja služabnica Marjeta našla moža in odšla z njim. In tako sem prišel za vami sem, pa moram še nocoj nazaj k Indijancem.« Vsi so vstali in začeli očeta Alfonza, dobrotnika Marjete in Aleša, ustavljati in prositi, naj še ostane.

Vojska nove Hrvaške

Nastala je v nekaj mesecih tako rekoč iz nič ter je od boku zavezniških oddelkov tudi uspešno že prestajala svoj ognjeni krst

Graška »Tagespost« prinaša članek, ki ga je napisal hrvaški general Prpić o vojski nove Hrvaške. V njem zlasti poudarja, kako je bila v neodvisni hrvaški državi takorekoč iz nič postavljena na noge. Med drugim piše general Prpić:

Za pravilno oceno zopetne ustanovitve hrvaških oboroženih sil je treba upoštevati, da so bili

Hrvati vedno vojaški narod

Njihova država v tistih mejah, ki jih ima danes, namreč med Adrijo, Dravo, Savo, Donavo in Drino, je bila zgodovinsko dejstvo že od začetka sedmega stoletja. Po zlomu avstro-ogrške monarhije 1918 so hrvaški vojniki hiteli z vseh bojišč v domovino, da se ji stavijo na razpolago. Tu pa so jih Srbi razorožili in razpršili. Tako je za 23 let, t. j. do proglasitve neodvisne Hrvaške, hrvaška vojska prpenhala obstojati. Ko je upokojeni hrvaški polkovnik Slavko Kvaternik 10. aprila 1941 oklical v Zagrebu svobodno in neodvisno hrvaško državo, se pri tem ni mogel oprati na nobeno redno vojsko. Tedaj je ni bilo in treba jo je bilo ustanoviti na razvalinah jugoslovanske armade. Očitno to ni bila lahka naloga. Največja težava je bila v tem, da je bila večina častnikov in vojakov odpeljana v ujetništvo, vse vojaške potrebe (kakor obleka, orožje, prevozna sredstva, konji itd.) pa so bile zasežene. Kljub temu pa je bilo treba delati z največjo naglico in odločnostjo, če naj ne bi bili vsi začetni uspehi revolucije začetni.

Polkovnik Kvaternik je naredil pravi čudež

Polkovnik Kvaternik se je položaja zavedal. Oprirajoč se na dolgoletno delovanje dr. Ante Pavelića in njegove sodelavce pri organiziranju ustaškega gibanja doma in na tujem, na organizacije, ki jih je sam ustanovil na Hrvaškem in ki so imele napol vojaški značaj, dalje na dobrohotnost in zaupanje Italije ter Nemčije ter končno na svoj osební pogum in vero v svobodo Hrvaške je naredil pravi čudež: Nenadno je iz nič postavil na noge hrvaško vojsko.

Medtem je Ante Pavelić že razvrstil v batalijone svoje zveste somišljenike v tujini, jih razdelil po skupinah ter oborožil v Italiji, šel z njimi preko Sušaka in Karlovca v boj proti jugoslovanskim četam ter vkorakal v Zagreb, kjer je 15. aprila 1941 prevzel pod vzdevkom »Poglavnik« (državni poglavar) oblast v hrvaški državi.

Prvi vpoklici in prvi hrvaški bataljoni

12. aprila je bilo že izdano povelje za vpoklic prvih šestih najmlajših letnikov rezervistov. Za enkrat se je ohranila prejšnja razmejitev jugoslovanskih vojnih okrožij in s podporo nemškega po-

veljstva se je v vsaki jugoslovanski garniziji formiral po en hrvaški bataljon z vso bojno opremo.

Istočasno je bilo v Zagrebu ustanovljeno poveljstvo hrvaških oboroženih sil. Poveljnik je postal polkovnik Slavko Kvaternik, ki ga je Poglavnik pri tej priliki imenoval za hrvaškega maršala (vojekovodjo). V drugi polovici aprila so hrvaške čete zasedle Bosno in v začetku maja Hercegovino. Ljudstvo je hrvaško vojsko povsod sprejelo z navdušenjem, pripominja v svojem članku general Prpić.

Naslednji korak je bila

ustanovitev okupacijskih bataljonov

V Hercegovini je to delo motilo uporniško gibanje, ki pa ni imelo večjega obsega. Oborožene tolpe so pod poveljstvom srbskih častnikov in Črne gore na begu pred okupacijskimi četami hujšale pravoslavno prebivalstvo v Hercegovini, naj se upre hrvaškemu oblastem. Temu so sledila grozodejstva nad muslimani in katoličani. Kaj hitro je bil uveden spet red. Uporniki so bili kljub težavnemu ozemlju v enem mesecu strti in razpršeni. Hrvatski vojniki so s svojo krvjo zaznamovali hrvaško-črnogorsko mejo.

Ko je meseca junija 1941 Sovjetska zveza šla v vojno, je bilo s tem dano znamenje boljševoim prijaznim elementom v Bosni, naj začno z gverilsko vojno ne samo proti hrvaškimi, pač pa tudi proti italijanskim in nemškim okupacijskim četam. Tudi pri tem so nastopili hrvaški bataljoni in so se borili vse do danes tako proti uporniškim skupinam, kakor tudi proti ozemeljskim in vremenskim ne-

Reka naravne »limonade«

V bližini meje med Argentino in državo Čile izvira na ozemlju, kjer je precej naravnih toplih vrelcev, čuden potok, čigar voda ima limonado podoben okus in so mu zato tudi dali ime »Rio Agrio« ali »Limonska reka«, kakor bi ji morda po naše rekli. Tamkajšnji domačini res zelo radi pijejo to naravno »limonado«, ki pa sama po sebi ni prav preveč sladka in jo zato navadno nekoliko osladkajo. Seveda pa tista voda nima svojega okusa po kakšnih resničnih limonah, pač pa po gotovih rudninskih enovih, ki se jih je nasrkala pred svojim izvirom. Voda pa ni samo odlična naravna pijača, pač pa je tudi izredno zdravilna.

Sanje so mu pokazale zaklad

Kodanj, 1. junija.

Nekemu Johannesu Petersonu, ki ima svoje kmečko posestvo neke v bližini mesta Holveck, se je zadnjič sanjalo, da je neke na svojem posestvu kopal jamo in pri tem tam našel v zemlji zlat za-

veščnostim. S pomočjo italijanskih in nemških čet so bili uporniki strti in razpršeni.

Hrvaška »Milica«

Istočasno z ustanavljanjem vojaških bataljonov se je z vso naglico nadaljevalo tudi sestavljanje ustaških bataljonov (po vzorcu fašistične »Milice«). Tudi ti so bili poslani v Bosno in Hercegovino nad upornike.

Cisto ločeno od dogodkov, ki so se odigravali v Bosni, se je z odobritvijo zavezniških sil Osi nadaljevalo delo za

okrepitev hrvaških oboroženih sil

Od maja do septembra 1941, torej v malo več kot štirih mesecih, je bila pehota razdeljena v polke in artilerija v odseke. Ustanovljeni so bili rezervni bataljoni in baterije, konjenica, letalstvo, ženijski oddelki in vojaška zdravstvena služba. Organizirane so bile bolnišnice, zdravilišča itd.

Meseca septembra so začele delovati tudi

vojaške šole:

Vojna akademija, konjeniške, vojaške šoferske šole, podčastniška šola, šola za vojaške godbenike itd.

V skladu z nalogami, ki jih je prevzela od Nemčije in Italije in da se ne bi borila samo proti komunistom v Bosni in Hercegovini, je neodvisna Hrvaška postavila na noge julija 1941 ekspedicijski zbor ter ga poslala na vzhodno bojišče, kjer se že več mesecev bori ob boku zavezniških čet. Ponovna priznanja nemškega vrhovnega poveljstva, kakor tudi odklopanja, ki jih je Führer podelil številnim pripadnikom hrvaškega ekspedicijskega zbora, pričajo o visokem vojaškem duhu Hrvatov tudi v tej orjaški bitki.

V Italiji se zdaj sestavlja

nov hrvaški ekspedicijski zbor

ki bo poslan prav v kratkem tudi na vzhodno bojišče skupno z zavezniškimi italijanskimi oddelki. (Ultima Notizie.)

klad. Naslednje jutro se je mož takoj podal na kraj, kjer je v sanjah videl tisti zaklad ter se hotel prepričati, če sanje res kaj pomenijo. Poročilo iz Kodanja pripominja, da tisti kmet sicer ni našel v zemlji zlatega zaklada, pač pa da je pri kopanju naletel na debele plasti fine zemlje, ki jo uporabljajo za izdelovanje sloviti kodanjskih majolik. Peterson je baje že prodal tisti kos svojega sveta, kjer je naletel na to pomembno odkritje, lastniku neke velike kodanske tovarne za porcelan. Dobil je zanj ogromno denarja in je tako v resnici, ne samo v sanjah, izkopal na svoji zemlji zlat zaklad.

Na vsakih 100 let je bilo doslej samo osem mirnih

Nek nemški zgodovinar si je zastavil nalogo, ugotoviti, koliko je bilo v zadnjih 35 stoletjih mirnih in koliko vojnih let. Izračunal je, da je bilo v dolgih treh in pol tisočletjih samo 268 let takšnih, da v njih ni bilo nikjer na svetu nobene vojne. To so bila leta resničnega popolnega miru na zemlji.

Ce upoštevamo, da je bilo po tem takem vseh mirnih let v zadnjih 35 stoletjih samo osem odstotkov, to se pravi na vsakih sto let samo osem, lahko mirne duše trdimo, da so se narodili v vsej zgodovini gledali precej postrani, kajti v vseh ostalih 3282 letih je bila vedno kje kakšna vojna, bodisi v Evropi, Aziji ali v Ameriki, pa naj so v teh vojnah nastopali vojaki s sulicami, meči, z lokom ali s topovi.

Milijonska mesta hitro rasejo

Leta 1907., torej še pred 35 leti, je bilo na svetu samo 14 takšnih mest, ki so imela milijon prebivalcev. Danes pa jih je že 38. Med vsemi ima največ ljudi New York. Računajo, da ima s predmestji vred celih 11 milijonov duš. Na drugem mestu je po številu prebivalstva mesto London, ki ima 8,5 milijona ljudi. Za tema prvima dvema vele mestoma na svetu pa slede po vrsti Tokio, Berlin, Pariz, Moskva, Chicago, Šanghaj, Petrograd, Osaka, Buenos Aires in Filadelfija, ki imajo vsa nad dva milijona prebivalcev. Pod dva milijona ljudi pa imajo Hamburg, Rim, Milan, Melbourne, Kairo in Capetown na južnem koncu Afrike. Iz seznama milijonskih mest je izginil Carigrad, dočim se že precej približujejo milijonskim mestom Kio, Nagasaki, Tientsin, Detroit, Los Angeles in Rio de Janeiro.

Japonci — srčno najbolj zdravi ljudje

Iz neke ugotovitve japonskega urada za ljudsko zdravje, se vidi, da je med Japonci zelo redko kdo bolan na srcu, pa naj že bo tista srčna bolezen kakršna koli. Lahka bi na prete presteli ljudi, ki na Japonskem trpe na srčnih hribah in napakah, pravi neko poročilo iz srednjeevropskega vira. Na vsakih 100.000 Japoncev je na srcu bolnih povprečno sedem. Ali je to mnogo ali malo, se najbolje vidi, če primerjamo Japonsko s kakšno drugo državo, na primer s Francijo. V Franciji jih od 100.000 umre za različni srčnimi boleznimi povprečno 15. Japonci so torej po srcu najmanj dvakrat bolj zdravi od Francozov.

Človekov »nos« peša

Od vseh živih bitij na zemlji imajo, kakor kažejo znanstvene ugotovitve, sesalci najbolj razvit čut za vonjanje. Zanimiva je pri tem ugotovitev, da imajo izredno dober »nos« zlasti tiste živali, ki si v svojem boju za obstanek morajo z njim iskati hrano. Za primer vzemimo samo psa ali njemu sorodne živali, zlasti tiste, ki živijo kot divje zveri zunaj po gozdovih in drugih skrivajstih. Nasprotno pa igra vonj pri človeku vedno bolj postransko vlogo in imata pred njim že veliko prednost vid in sluh, zlasti pri ljudeh, ki svojega nosu ne »urijo«. Zelo dobro so ga na primer »izurili« ljudje, ki trgujejo z vinom, čajem, tobakom in podobnim. Ze nos sam jim točno pove, s kakšno robo imajo opravka.

Ivan Zorič:

711 km

Zapisi in vtisi s študentske poti

8

Z roko si zakrije mužači obraz. Milan je opazil in mi navedeno pomežikuje, da se kar bojim za njegove oči. Čez čas gospod mirno odvrne, da so se že mnogi v njem zmotili. On da je čisto preprosti Genovezan. Ne boš najul iz oči mu že sije smeh. Vedno bolj mu obraz leze v vsele gube. Slednjič se veselo nasmeje in udari Milana po rami. Eto ti! Pa sva le imela prav. Milan mi spet pomežikne in ga brž poprosi za podpis. Gospod se brani in med smehom dokazuje, da se motiva... Potem vstane, nama pomaha z roko in odide iz kupeja.

Skozi množico, ki se je prerivala proti izhodu, sva ga zasledovala. Kmalu smo bili pred kolodvorom.

»Kar za njim!« šepne Milan in res ga ne izpustiva izpred oči. Grev za njim kot detektiva. Glej, glej, kako ga ljudje spoštljivo pozdravljajo. Prav gotovo je igralec. Kdo bi sicer bil tako popularen.

Na tramvaju sva slučajno izvedela, da je davčni izterjevalec...

Genova.

Motčiva in se gledava. Milan viha spodnjo ustnico preko zgornje, kima z glavo in tolče z nogami ob tla. Potem pljune.

Sprva sva drug na drugega valila krivdo, čaš da sva vso pot v vlakcu zabila, potem pa sva tudi zaradi govorjenja izmučena nehala.

»To ti je dogodek!« prične Milan s teatralnim glasom. »Jaz tepec!« Potem pa takoj pomenljivo popravi. »Tepec!« Čez nekaj

časa se prične na vse štiri režati in pravi, da moram to zapisati, če bom pisal potopis.

Odgovorim mu, da se naj tega nikar ne boji. Potopis navadno začneš z zanimivimi stvarmi, potem pa te nehoti zapelje v stari potopisni slog: potem smo šli, šli, in prišli in spet šli in videli to in to. In potem se prične kakor pri zidarjih. Sprva lep temelj, pozneje pa skoraj samo merjenje. Videli smo to in to, ki je toliko metrov dolgo in toliko široko in staro toliko in toliko. Potem še sledi pol ducata po možnosti napačno prepisanih letnic iz življenja tistega, ki je to in to naredil. Če imaš pa še nekaj socialnega čuta, pa morda še napišeš, kje so te ofrnžili za visoko vsoto pri prenočevanju, kar ima poleg te posledice, da si s tem opisom zaradi večjega števila vrstic zvišaš honorar, tudi za posledico, da nihče od teh, ki bo bral, v primeru svojega potovanja po istih krajih, ne bo zašel v tisto gostilno.

Ko se bom še kdaj vozil iz Milana, si bom zelo točno pogledal vozni red...

Genova.

Tirensko morje! Obala slikovita, sicer pa nič kaj lakega. Voda slana kakor v Adriji. Danes sva kmalu končala z ogledovanjem mesta; sva še od včerajšnjega zasledovanja upehana. Ždaj pregledujeva načrt mesta.

Genova

Potem ko sva se vrnila s znamenitega pokopališča v Staglienu, odkoder sem Milana le s težavo spravil, sva šla proti obali. Milan so ni mogel nagledati grobnic, ki so jih posamezni umetniki obdelali kar v celih prizorih in skupinah.

Hodila sva ob obali. Palme, rdeče rastline, bujni cvetovi... smo že nekoliko na jugu. Toda vse umetno. Dobra posneta navada. Skoraj preveč naravno, a brez duše. Kulise! Sijajne, a kulise so le.

Povsod so in mnogo... Ob obali leže velike ribiške mreže. Danes prvič opazujem te zagorele mreže, ki se pripravljajo za naslednji lov. Zdaj popravljajo mreže.

Morje postaja nemirno. Najbrž se bo kmalu ulilo. Ribiči gledajo v nebo in se menijo. Tako čudna je morská voda. Kakor da bi bila površina prebarvana na tri kose. Najprej je rjava, potem je svetlo-modra in zadnji konec, ki se izgublja v nedogled, je temnomoder. Meje med posameznimi barvami so ostre, kakor da bi jih kdo začrtal. Ladjice se vračajo z morja. Sediva na neki skali in jeva melone. Ne zaradi žeje, kar tako iz dolgega časa. Morje vedno bolj pljuska. Počasí jo bo treba popihati, sicer bova še mokra. Ribiči že pospravljajo svoje stvari.

Ko odhajava nama prodajalec melon pomežikne in pomigne z glavó proti nebu, češ kmalu bo tu. Tu izven mesta je vse tako čudovito mirno. Grozen mir! Ne vem, ali je le zdaj, ko se pripravljajo na dež, ali se mi pa tako le zdi. Ozrem se. Ribiči zapirajo svoje bajre. Starček z melonami poriva svoj voziček med rožnatimi nasadi. Človek postaja žalosten in si zaželi tu živeti.

Prve kapljice udarjajo ob razgret asfalt.

Genova.

Včeraj pa je bilo res čudno.

Zvečer sva šla v kino in po predstavi še nekoliko proti morju. Prideva nazaj in nisva mogla iti spat. Vsa vrata zaprta. Na noben način nisva mogla najti zvonca. Vse je bilo mirno in sama sva bila skoraj sredi trga.

Bova pa vso noč zunaj! Pa nisva! Do dveh sva še vzdržala, potem pa sva jo mahnila na kolodvor in se v čakalnici raztegnila po mehkih naslanjačih. Milan mi je dejal, da bova prav gotovo boljše spala kot v postelji.

Ironija!